

Конфуціанська освітня традиція

Хавроненко В.Д.,

к. філос. н., доцент, доцент кафедри філософії

Таран Г.П.,

к. філос. н., доцент, доцент кафедри філософії

Київський національний університет будівництва і архітектури

Київ, Україна

Анотація

Як в Китайській Народній Республіці так і в Україні освітня сфера перебуває в процесі пошуку власної визначеності. Невизначеність освітньої сфери витікає з необхідності в умовах глобальної інтеграції пошуку в освіті балансу між традиційно-національним та прогресивно-універсальним, пошуку сучасних більш ефективних форм і методів навчання та виховання, а також, що дуже важливо, досягненню відповідності освітньої сфери стану суспільства в цілому та тенденцій його розвитку.

Метою роботи є дослідження основних змістовних ознак традиційної для історичного Китаю конфуціанської системи освіти, а також визначення місця і ролі цієї системи в китайському суспільстві.

Ключові слова: конфуціанська освіта, шість мистецтв, шляхетна людина, ритуали.

Annotation

Both in the People's Republic of China and in Ukraine, the educational sphere is in the process of finding its own certainty. The uncertainty of the educational sphere stems from the need in the conditions of global integration to find a balance in education between traditional-national and progressive-universal, to search for modern, more effective forms and methods of learning and upbringing, and also, which is very important, to achieve compliance of the educational sphere with the state of society as a whole and trends of its development.

The purpose of the work is to study the main content features of the Confucian education system traditional for historical China, as well as to determine the place and role of this system in Chinese society.

Key words: Confucian education, six arts, noble person, rituals.

Вчення Конфуція та його послідовників являло собою грандіозний цивілізаційний проект реалізація якого дала можливість тривалого, стійкого існування цивілізації яку сьогодні зазвичай називають - конфуціанською.

В даній роботі ми говоримо про конфуціанство (жу-дзя) як про освітню систему, так як очевидно що найбільших здобутків Конфуцій і його послідовники досягли якраз в вирішенні проблеми підготовки кадрів для державної служби та побудови чиновницької ієрархії.

В патерналістській та теократичній по своїй суті китайській вертикалі влади був відсутній поділ на світську і духовну влади. Клас вчених-чиновників виконував ті ж функції які в середньовічній Європі виконувались дворянством так і духовенство. Відповідно і в системі освіти Китаю також не було поділу на освіту духовну та академічну.

Послідовники Конфуція активно просуvalися його ідеї про призначення на державні посади виключно здібних і відповідним чином підготовлених вчених конфуціанців не залежно від їх соціального походження. Дані ідеї реалізувались в цілу систему відбору, підготовки та випробування кадрів. Конкурсний відбір через конфуціанську систему освіти на державні посади зробили надзвичайно престижним та мотивованим цей шлях. Класична конфуціанська освіта вінчалася складанням державних іспитів, успішне проходження яких давало можливість отримати статус чиновника. Для подальшого отримання конкретних посад в державній ієрархії необхідно було також проходити відповідні випробування. І тільки найвищі посадовці були звільнені від цієї необхідності. В цілому навчально-екзаменаційна система досягнувши свого найбільшого розвитку в епохи династій Тан (618-907рр.);

Конфуцієм та його послідовниками було створено образ ідеального шляхетного чоловіка (цзянь цзи) як вищу цінність і як мету людських прагнень, досконалий ідеал мудрої та високоморальної людини до якого слід прагнути постійно вдосконалюючи себе. На основі цієї ідеї була сформульована мета навчання і виховання. В цілому її можна визначити так: досягнення стану сильної, морально досконалої, гармонійно розвинутої людини.

Для тих хто прагне досягти стану цжень цзи була розроблена система навчання та методи самоосвіти. В конфуціанській системі освіти важливою є ідея самовдосконалення, самовиховання. Вважається, що неперевершені знання самого Конфуція є наслідком самоосвіти так як будь які відомості про його вчителів відсутні.

Небо згідно Конфуція сприяє бажаючим іти по важкому шляху навчання до вершин вчення та все ж досягти стану цзянь-цзи можна лише власними зусиллями.

Людина яка володіє ЖЕНЬ сподівається на себе завжди рухається вперед, любить навчатися; низька, нікчемна людина фаталістично сподівається на Небо.

Які ж основні риси конфуціанської освіти необхідно виділити.

Основою досягнення вченої мудрості вважалися давні тексти впорядковані Конфуцієм. Їх вивчення, вільне коментування та трактування, уміння на їх основі писати твори - такою була предметна направленість китайської освіти. В минулому вони шукали мудрість і досконалість людського буття, ця направленість зробила конфуціанську систему освіти, як до речі і все китайське суспільство, консервативно-традиціоналістичною що і привело врешті решт класичну китайську імперію до занепаду і руйнації.

Конфуціанська освіта мала чітко виражену соціально-комунікативну направленість. Ті галузі знань, які в Західній традиції мають класичні назви «фізика», «метафізика», «космологія», «теологія» не були предметом дослідження і відповідно навчання для конфуціанців. Для них таким предметом є перш за все те що у нас мало б назву «мораль», «політика», «культові ритуали», «елітарні мистецтва».

Які ж галузі знань та умінь вивчалися?

Важливими елементами конфуціанської освіти були: музика, живопис, каліграфія, поезія а також стрільба з лука та управління колісницею, виконання сакральних культових ритуалів. Всі ці «мистецтва» мали бути також постійними заняттями вченого-чиновника, так як вони були необхідні:

- для становлення дійсно благородної особистості;
- досягнення внутрішньої рівноваги;
- побудови гармонійних взаємин між людьми;
- засобом магічного впливу на реальність.

Моделюючи певну поведінку «мистецтва» виступали освітніми носіями моральних та соціальних цінностей. В них виховувалися і демонструвались певні морально-вольові якості та здібності керівника. Мужність і цілеспрямованість, стриманість і вміння управляти собою, концентрація уваги і вміння розподіляти увагу між одночасним управлінням кіньми, кар'єру чиновника балансуванню на колісниці та стрільбою з лука. Нездатність до цих « мистецтв» унеможлиблювала.

Знання і виконання ритуалів поряд зі знанням мови та письма обумовлювали національну самоідентифікацію китайців. Ритуали в освіті це навчальні дисципліни які окрім надання знань мали ще виховувати слухняність, стриманість, взаємну повагу, відповідальність та повагу до старших. Ритуальні культури в Китаї це сукупність необхідних традиційних дійств, які мають символічний характер, соціальну значимість і проводяться з метою магічного впливу на реальність. Конфуцій вважав що ритуальні дійства узгоджено входять в глобальний ритм космічного життя. Невиконання ритуалу спрямовує людські дії в безлад і хаос. Тому кожний китаєць був як об'єктом так і суб'єктом культових по своїй суті етико-ритуальних принципів і

норм. Знання і виконання ритуалів поряд зі знанням мови та письма обумовлювали національну самоідентифікацію китайців, а нездатність до «мистецтв» унеможливила чиновницьку кар'єру.

Висновки

В Імператорському Китаї відбувалася сакралізація як самої освітньої системи так і статусу вченого чиновника який в процесі навчання мав здобути можливість читати волю Неба, а також, своєю участю у ритуалах містичним чином впливати на світовий порядок;

Конфуцій і його послідовники впровадили в Китаї дійсний культ освіти а конфуціанство на більше ніж на два тисячоліття отримало статус офіційної ідеології з чітко вираженою етико-політичною направленістю та навчально-виховною функцією;

Сила конфуціанства в тому що воно стало шляхом до влади і заможності, а також досить ефективною школою гармонізації соціальних відносин та побудови вертикальної політичної системи.

Список використаної літератури

1. Традиційні культури і ритуали Китаю / Василь Хавроненко. – Університетська кафедра №2/2013. - К.: КНЕУ, 2013. - 65-75 с.
2. Філософія конфуціанської освіти / - Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник №2(11). – К., ВПЦ «Київський університет», 2018. - 80-83с.
3. Бесіди і судження. Конфуцій.-К.; Вид. «Арій», 2022, 178 с. - С. 224
4. Конфуцій Книга Вислови - Харків: Фоліо, 2023. - 192 с.
5. Кіктенко В.О. До визначення категорії первісної сутності Піднебесної // Східний світ. №8, том 6, 2 (96), Київ–1999.– С. 45-58.
6. Кіктенко В.О. Джозеф Нідем про філософію раннього конфуціанства // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2004. – №615. – С. 54–60.
7. Кіктенко В. О. Філософія раннього конфуціанства у відношенні до історії наукової думки в давньому Китаї в аналізі Джозефа Нідема // Проблеми освіти: Наук.-метод., зб. – К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2004. – Вип.. 38. – С. 239–251.
8. Tony Swain Confucianism in China: An Introduction Bloomsbury Publishing, 7 вер. 2017 р. - 312 р.